

G CONSELLERIA
O EDUCACIÓ, UNIVERSITAT
I I RECERCA
B DIRECCIÓ GENERAL
/ PRIMERA INFÀNCIA, INNOVACIÓ
I COMUNITAT EDUCATIVA

**ASPECTES CURRICULARS, METODOLOGIA I
ACOMPANYAMENT FAMILIAR AL PRIMER CICLE D'EDUCACIÓ
INFANTIL
CURS 2020 - 2021**

IEPI. Juliol 2020

CRÈDITS:

Bona part d'aquestes orientacions son fruit de les reflexions del Grup de TREBALL PEDAGÒGIC convocat pel IEPI a finals de juny del 2020 i que durant 5 sessions van aportar i reflexionar centrant la mirada en el funcionament de les escoles i les relacions de la comunitat educativa

Aquest grup va estar conformat per:

- Magdalena Alomar (CEI Petis Ferrerets. Marratxí)
- Rosa M^a. Borrull (EAP Raiguer)
- Esther Costa (EAP Eivissa- Formentera)
- Rosario Dorador (CEI Mafalda. Eivissa)
- Catiana Fuster (CEI Corrillos. Eivissa)
- Mireya Garrido (EI La Miranda. Formentera)
- Petra Juan (EAP Sud)
- Laura López (EAP Eivissa- Formentera)
- Rosario Lliteras (EI Pou de sa Lluna. Artà)
- Verònica López (EI Cas Serres. Eivissa)
- Bernat Marin (EAP Palma)
- Antònia Martínez (CEI Ropit. Palma)
- Marga Matamalas (EAP Llevant)
- Carolina Monreal (EI. Magaluf. Calvià)
- Mari Orfila (EI Es Pouet, Alaior)
- Marta Pérez (EAP Menorca)
- M^a. Àngels Pizarro (EI Ses Cases Noves. Marratxí)
- Marta Puigdellivol (EAP Ponent-Tramuntana)
- Antònia Ribas (Coordinadora pedagògica, Patronat Municipal d'escoles d'Infants de Palma)
- Marta Sousa (EI Flor de Murta. Algaida)
- Paquita Tomàs (EI Son Roca. Palma)
- Cecília Zamorano (EI Verge de la Salut. Palma)
- Teresa Lorenzo (Inspectora d'Educació)
- Dra. Catalina Nuñez (Pediatre)
- Rosa M. Pallisé (dinamitzadora)
- Vicenç Arnaiz (dinamitzador i redactor)

CONTINGUTS

1. EN RELACIÓ AMB EL PROFESSORAT I A LA RESTA DE PROFESSIONALS NO EDUCATIUS DEL CENTRE

1. A. La cura dels cuidadors

1. B. La direcció de les escoles

1. C. La formació dels professionals de l'escola

2. ACOLLIDA DELS INFANTS I DE LES FAMÍLIES. L'ADAPTACIÓ

2. A. Acollida de la família:

- 1) Acompanyament en el procés de sol·licitud
- 2) Entrevista amb cada família
- 3) Reunió amb les famílies del mateix grup
- 4) Acollida i acomiadament diari conscient
- 5) Tutoria: espai de trobada per l'acompanyament a cada família

2.B. Acollida de l'infant

2. C. Atenció a la diversitat

3. ORGANITZACIÓ DE L'ESCOLETA. ESPAIS, MATERIALS I TEMPS.

3. A. El model organitzatiu preferent de les escoles

3. B. L'ús d'espais fins ara comuns

- 1) Els patis.
- 2) La sala d'usos múltiples i altres espais d'ús comú de l'interior.

3.C. L'organització del dinar.

3.D Materials

3.E Activitats

3.F Espais

4. L'ESCOLETA COM COMUNITAT. Intersubjectivitat i socialització.

4. A. La comunitat de les famílies

4. A. 1. La comunitat de famílies en fase de confinament i per tant de no presencialitat

a) Propostes personalitzades.

- 1) L'acompanyament emocional als infants, famílies
- 2) Mantenir el vincle amb els infants, famílies
- 3) La tutora ha de mantenir la presencialitat
- 4) L'escola ha de continuar atenta a les necessitats de les famílies.
- 5) Per dur a terme aquesta tasca
- 6) Convé a cada territori tengui organitzada una xarxa
- 7) Eines més utilitzades

b) Propostes de trobada comunitària per grups : espais virtuals de trobada i suport entre les famílies

- 1) un grup amb totes les famílies
- 2) les trobades tant poden tenir un caràcter espontani
- 3) trobades amb un participant extern
- 4) als infants i a les famílies els enforteix sentir a la tutora explicant contes, cantant,...

4. A. 2 En relació amb les famílies en dificultats

4. A. 2. Les famílies més vulnerables

4. A. 2. b Les famílies amb problemàtiques singulars

4.B. La comunitat d'infants

5. LA PRESENCIA DE LA MESTRA

1. EN RELACIÓ AMB EL PROFESSORAT I A LA RESTA DE PROFESSIONALS NO EDUCATIUS DEL CENTRE

1. A. La cura dels cuidadors

L'experiència intensa dels més de tres mesos de confinament i de la desconcertant amenaça mundial de la Covid-19 encara present ha posat sobre la taula la necessitat de la cura de la salut mental i física d'adults i infants. A més exigeix accedir a nous models de cura perquè molts dels habituals fins ara o bé no són aplicables o bé no responen a les noves circumstàncies.

La il·lusió, la generositat i la càrrega vocacional amb què mestres i educadores fan la seva tasca amb una marcada disponibilitat als infants i també a les famílies exigeix una accessibilitat emocional permanent, un esforç cognitiu i un esforç de l'imaginari que no es pot sostenir si no es compta amb un equilibri personal estable.

Hi ha centres que ja han afrontat la reobertura amb dinàmiques i procediments de cura personal i dinàmiques de claustre conduïdes per a fer possible l'expressió de resistències per temors han trobat més fàcilment el camí del diàleg lúcid i de la creativitat organitzativa. També n'hi ha que, a més, han previst dedicar un temps setmanal o mensual a pràctiques o formació col·lectiva en aquest àmbit.

En aquesta situació no hi ha cap dubte de la necessitat dels centres i dels professionals educatius i no educatius d'adquirir noves competències en aquesta matèria i normalitzar incorporació de procediments que garanteixen la cura suficient dels professionals que tenen cura d'infants i de les famílies. Tant la capacitat personal de gestionar les emocions com la del grup de professionals són ara per ara factors determinants per la qualitat de l'acollida, l'ambient de seguretat afectiva i l'escolta dels infants i de les famílies... depenen en alguna mesura d'aquesta cura dels cuidadors.

1. B. La direcció de les escoles

La direcció de l'escola ha estat sempre una peça clau en el funcionament dels centres. Ara, de mica en mica esdevé més complexa per les expectatives de qualitat de les funcions pròpies de les escoles, l'augment dels factors implicats en la gestió de recursos, la diversitat de referències i informacions a tenir en compte i, per descomptat, per la necessària cura de les dinàmiques internes del centre.

La gestió de l'escola amb la diversitat d'escenaris agafa nous matisos dins els seus àmbits d'actuació: a) la planificació del centre, b) la gestió documental de

l'àmbit administratiu i de l'àmbit pedagògic, c) la gestió econòmica i administrativa, d) el control de la qualitat de gestió global, e) la gestió per competències aprofitant el potencial de cada professional. Per això, ha de comptar amb habilitats i competències de lideratge que es poden adquirir i que sempre s'han d'ajustar.

És convenient que des de la direcció dels centres es promocionin xarxes de col·laboració locals o més àmplies perquè els centres, com unitats de gestió, són molt petits i es treu un bon profit de la comunitat de coneixements i la col·laboració.

Per exemple: aquest final de curs hi ha hagut directores que hi han col·laborat per l'anàlisi d'instruccions i informacions així com per l'elaboració dels documents de centre. Han avançat més aviat, han tingut menys dubtes i els resultats són més exitosos.

Les direccions han de preveure la seva pròpia formació. El IEPI posarà en marxa recursos formatius per a les direccions de les escoles. També altres administracions, institucions i entitats poden ser font de recursos formatius.

1. C. La formació dels professionals de l'escola.

Les característiques i necessitats educatives de l'alumnat estan en permanent evolució i això implica la necessitat de formació permanent del professorat per mantenir i millorar la qualitat educativa del centre. La pandèmia ha marcat un canvi significatiu en el currículum i per tant ara és essencial posar l'atenció deguda en la formació del professorat.

Hi ha aspectes que han emergit ben insospitadament: 1) els coneixements de la Covid-19 i la necessària adaptació de l'àmbit escola, 2) la necessitat de saber del maneig d'instruments telemàtics i estratègies de comunicació amb les famílies i els infants amb aquest mitjà.

Altres han anat fent-se cada vegada més necessaris els darrers anys com resultat d'una major consciència col·lectiva i els canvis en les polítiques educatives: 1) l'acompanyament a les famílies en risc d'exclusió, 2) l'atenció a la diversitat des d'una perspectiva inclusiva, 3) l'empoderament del professorat en la relació amb les famílies en el marc de l'acció tutorial, 3) la necessitat de cura del professorat com cuidadors amb atenció especial al benestar personal...

Altres aspectes que, adaptats a la realitat actual, continuen sent del tot necessaris com la formació 1) en la direcció dels centres, 2) la seguretat i benestar afectiu dels infants, 3) la innovació en els àmbits de la pedagogia

d'aprenentatge i el desenvolupament, 4) la capacitat de detecció i la resposta davant el maltractament...

En l'àmbit de l'escoleta els formats formatius que solen ser més valorats són:

Amb participació de tot el professorat dels centres

- Les formacions en centre que acostuma a incloure la supervisió
- Les formacions en el sector agrupant les diferents escoles (a vegades inclou la supervisió)

Amb participació de part del professorat de diferents centres i sectors

- Grups que aprofundeixen en aspectes concrets relativament innovadors.

Amb participació molt oberta: xerrades/conferències per presentar noves temàtiques o enfocaments.

Cada centre ha d'identificar i prioritzar les seves necessitats formatives i, si s'escau, compartir-ho amb les escoles del seu àmbit territorial i amb l'EAP.

Convé que el professorat tenguí coneixement de l'oferta formativa del IEPI i del Centre de Professors.

I si es considera oportú, convé que el centre prengui la iniciativa de sol o amb altres de proposar i organitzar alguna formació que els sigui prioritària. Podeu consultar les modalitats formatives amb els assessors dels CEP i el IEPI.

2. ACOLLIDA DELS INFANTS I DE LES FAMÍLIES.

Els processos d'acollida i adaptació dels infants i de les famílies són elements determinants en l'acceptació d'uns i altres de la situació d'escolarització perquè molts infants sol ser la primera vegada que afronten una separació reglada i repetida a un entorn i amb persones desconegudes.

No cal ara justificar-ne la necessitat perquè forma part de l'abc de l'educació infantil i són prou conegudes les conseqüències quan no es segueix un procés progressiu i personalitzat.

Aquí farem esment només d'aquelles dimensions que poden ser font de dubtes.

2. A Acollida de la família:

L'escolarització a 1r cicle d'educació infantil és, per la majoria de les famílies, la primera experiència de separació amb el seu infant. Algunes ho fan obligades per un imperatiu, altres per necessitat de recuperar marges d'independència, altres ho desitgen pensant que és el que més convé a l'infant... totes amb alguna ambivalència i dubtes. Totes sabem que, per part de l'infant, l'acceptació tant de la separació i com les noves relacions vénen mediatitzades per la qualitat i benestar que senten els seus adults en aquesta nova situació.

En la situació de pandèmia tots els factors de dubtes i inseguretats per part dels pares i mares creixen perquè d'una banda en molts casos han viscut o viuen circumstàncies de pèrdua (laboral, nivell econòmic, emocionals, pors...), de malaltia, de crisi relacional, d'incertesa ... poden fer que afrontin l'escolarització en circumstàncies de dolor o fragilitat familiar.

Cal cuidar més que mai l'acollida per tal que les famílies trobin a l'escoleta relacions de referència i de seguretat.

És bo que aquesta acollida compti amb 5 elements:

1) Acompanyament en el procés de sol·licitud i de matriculació a les famílies que necessiten se'ls facin comprensibles els procediments, els faciliti la informació per fer una tria conscient i els acompanyi per resoldre necessitats com accedir a ajuts...

- Enguany ja s'ha fet, però durant el present curs aniran arribant famílies i a la primavera tindrà lloc el procés pel curs 2021-2022.
- Aquest acompanyament també cal fer-lo quan es produeix el canvi de centre habitualment per anar a EI4 o molt especialment a les famílies amb un infant a qui se li han dictaminat NEE.

2) Entrevista amb cada família perquè tenir oportunitat de compartir com estan vivint aquesta situació, quines són les seves vivències i preocupacions, les seves dificultats i necessitats en relació amb l'infant... També per comentar les seves expectatives i les seves pors respecte a l'escolarització.

3) Reunió amb les famílies del mateix grup per comentar l'organització de l'escola, les normes sanitàries i el funcionament del seu grup. Les competències i necessitats dels infants en aquesta edat i la proposta d'objectius educatius. Recordant sempre que la tasca essencial de l'escoleta és l'educativa i aquest és l'eix essencial. Pot ser un bon recurs fer la trobada en un espai obert.

4) Acollida i acomiadament diari conscient perquè les famílies cada dia ens confien allò que més estimen. Necessiten sentir que ni elles ni l'infant són un més de l'escoleta, sinó que l'acollim de forma ben singular, ben personalitzada... Que

els mirem a la cara, que es nota que ens alegrem de la retrobada i que sabem com cuidar i protegir.

Quan vénen a recollir l'infant necessiten, com sempre, que els posem al dia del que ha viscut. La família espera no sols comentar si ha passat alguna cosa, sinó que també vols saber d'anècdotes i vivències que l'infant no podrà explicar encara però sí que se l'endur a casa.

Els sanitaris han explicat repetidament que no hem de témer a les converses de l'acollida ni de la despedida. Protegits uns i altres amb mascareta, podem tenir una conversa distentida i amorosa en la que la família i mestres puguem comentar el que és essencial sense presses.

5) Tutoria: l'espai de trobada per l'acompanyament a cada família en temps de pandèmia és més necessari que mai perquè moltes famílies es troben en dinàmiques que els causen desorientació i dificultats imprevistes. No tothom té amb qui parlar i molts necessiten posar paraules al que viuen. Els experts en la primera infància estan a les escoles i la xarxa d'escoles públiques té com un objectiu que les famílies hi puguin trobar referents d'informació, assessorament, documentació, formació...

Convé estar atents a les circumstàncies laborals i econòmiques més problemàtiques que hagin d'afrontar les famílies ja sigui en temps de normalitat escolar com de confinament. Algunes entren en dinàmiques emocionals que els dificulten poder entrar en contactes amb les xarxes de protecció social i la mà de la tutora sovint és decisiva.

A més com es desenvolupa més avall (veure apartat 4.A 2) hi ha famílies en situació de vulnerabilitat social o en circumstàncies singulars que necessiten un acompanyament també singular.

No hi ha dificultats sanitàries per fer trobades amb el nucli familiar sobretot si utilitzam espais oberts. Quan convingui, podem recórrer converses telemàtiques atès que ja les hem normalitzat.

2. B L'acollida de l'Infant

Des de fa anys l'adaptació dels infants a l'escoleta es fa conjugant presència de l'infant amb l'acompanyament dins l'espai del grup d'algun familiar durant unes estones que de mica en mica van creixent segons el ritme que cada infant necessita.

No hi ha inconvenient en seguir fent-ho així però s'han de prendre algunes mesures sanitàries:

LLOC:

- a) Millor si es fa aquest procés d'acollida a l'aire lliure. Evidentment encara que sigui al pati ha d'estar estructurat per zones i amb materials que facilitin l'activitat lúdica individual de l'Infant.
- b) si s'ha de fer a l'aula, convé molt que estigui ventilada de forma permanent per minimitzar la concentració vírica
- c) hi ha escoles que han organitzat amb les famílies i els infants trobades a un espai obert exterior al centre (parc infantil per exemple) per promoure els primers contactes confiats amb la tutora

CONDICIONS en temps de pandèmia:

Només un adult del mateix nucli de convivència familiar de l'infant i si pot ser que sigui el mateix durant tot el procés a més de les raons afectives també per minimitzar les possibles fonts de contagi i el control sanitari si fos necessari.

El familiar ha d'accedir amb mascareta i peücs o bé sabates desinfectades, i mans acabades de desinfectar i romandre separats 1,5 m entre els diferents assistents.

Han de romandre asseguts a la cadira com fa anys que fan moltes escoles i abstenir-se d'entrar amb objectes (bossa, mòbil...) que hauran de deixar en el cotxe, o en el lloc que la direcció habiliti.

S'han d'abstenir de contactes físics amb els altres infants.

Ben possiblement les escoles, per raons d'espais d'algun grup, hauran d'organitzar torns en el procés d'adaptació. De fet hi ha escoles que sempre n'han fet de torns.

2. C. Atenció a la diversitat

L'atenció a la diversitat i molt especialment la detecció de l'alumnat amb necessitats educatives específiques i l'adopció de mesures inclusives al respecte suposa un eix essencial de l'educació infantil i més encara quan moltes d'aquestes necessitats específiques just comencen a aparèixer i una actuació prompte i ajustada les acaba evitant.

El punt 3.4 de les instruccions per a l'organització i el funcionament de les escoles públiques o privades vinculades a la xarxa d'escoles públiques d'aquest curs 2020-2021 ho estableix i a més preveu que es faci en coordinació amb els EAP.

1) És important que les tutores tenguin clars els criteris i indicadors de detecció de possibles problemàtiques per tal que la primera detecció d'infants en situació de risc o amb problemes ja instaurats es faci durant les primeres setmanes. L'edat primerenca no és un argument per posposar l'observació sinó justament el contrari: segons totes les evidències la detecció primerenca és la clau pel millor pronòstic possible. Cal actuar amb prudència però no postergant.

2) L'estreta col·laboració amb els professionals de l'EAP ajudarà a identificar els criteris per identificar possibles dificultats i a ajustar l'observació per tal que en poc temps, si és necessari, es pugui posar en marxa la resposta inclusiva.

Els dies de preparació a l'obertura de l'escoleta són decisius per identificar criteris de detecció i establir-ne el pla compartit amb l'EAP.

3) L'organització combinada dels suports propis de l'escola i dels que aporti l'EAP a cada centre poden afavorir la dinàmica educativa inclusiva normalitzant la resposta educativa a les necessitats específiques afavorint desdoblaments i altres ajustos curriculars que signifiquin de fet una resposta ajustada a les necessitats específiques sense necessitat d'intervenció individualitzada.

4) Alguns infants evidencien dificultats que de fet no tenen només ells sinó que també altres infants del grup amb major o menor grau també evidencien sofriment evolutiu al respecte. Per exemple, sol ser habitual que en un mateix grup s'assenyalin 3 o 4 infants que semblen presentar retards de llenguatge parlat. I a més hi ha altres infants que haver estat assenyalats també els aniria bé poder millorar les seves competències en aquesta dimensió.

Lavors més que pensa en respostes específiques potser convé pensar en com ajustar millor el currículum del grup a les necessitats del grup.

5) A vegades convé ajustar l'organització de l'escola i la distribució dels infants nous en els grups d'escola tenint en compte la presència d'infants amb necessitats educatives específiques. Si quan convé aquest reajust organitzatiu no es fa, és fàcil que després hi hagi estrès en el funcionament.

Tot plegat amb un diàleg primerenc amb l'EAP trobarà els camins oportuns.

3. ORGANITZACIÓ DE L'ESCOLETA. ESPAIS, MATERIALS I TEMPS.

3. A. El model organitzatiu preferent de les escoles en temps de pandèmia és l'anomenat grup familiar, grup bombolla o grup estable de convivència constituït per un grup estable d'infants i un mestre o educador. El grup familiar o bombolla

no té contacte directe amb altres infants ni amb més adults que els imprescindibles per l'atenció del grup per tal de reduir al màxim el risc de contagi i així poder prescindir de certes mesures de protecció sanitària que implicarien reducció de l'espontaneïtat i de la naturalitat entre els membres del grup.

En la mesura que mestres i infants redueixen el nombre d'interlocutors no cal mantenir la distància social entre ells, l'accés als materials tot i estar "controlat" pot ser molt espontani i els moments de contacte corporal no cal que siguin radicalment suprimits. Tampoc cal que la mestra del grup dugi mascareta de forma permanent.

El grup estable de convivència possibilita una dinàmica de grup molt propera a la normalitat a la qual estàvem habituats, eliminant pràcticament totes les mesures de control de l'espontaneïtat dels infants del grup.

En cas d'optar per no constituir grups estables de convivència s'hauran de prendre mesures com la mascareta permanent per part de la mestra, accentuar les mesures de protecció sanitària dins el grup com el control i higienització de les joguetes, la limitació de contactes entre els infants...

3. B. L'ús d'espais fins ara comuns

Les escoles compten amb espais d'ús comú (menjador, sala d'usos múltiples, tallers, patis...) que ara no poden ser utilitzats indistintament pels grups sense seguir un protocol de desinfecció entre l'ús per un o altre.

En cas de disposar de persones per la neteja durant el matí, es pot dividir el seu ús per part d'un grup durant 90 minuts deixar un espai de 30 minuts per la neteja i després el podria ocupar un segon grup.

1) Els patis.

Per mor de les raons sanitàries, els espais oberts han esdevingut els espais més segurs i per tant privilegiats per l'estada dels grups d'infants. Per això els centres que poden converteixen els patis en lloc preferent de permanència. El pati com a centre de la vida de grup en el qual es juga amb tota mena de materials, en racons organitzats, fins i tot alguns centres el fan servir per al temps del menjador.

Molts centres han enriquit molt les opcions motrius dels seus patis i han traslladat part dels materials habitualment situats a les aules aprofitant cada racó d'aquest.

Molts mestres ja no consideren el pati com “un temps d'esbarjo” sinó com una part essencial de l'escola i de la seva acció educativa estant atentes als acompanyaments necessaris ajudant a centrar-se.

És necessari garantir-hi ombra i recursos organitzatius i materials per bona part de les activitats que habitualment es reservaven per espais interiors.

En els mesos de juny i juliol moltes escoles ja han dividit els patis recorrent a recursos mòbils (ex: les malles d'obra) per tal que cada grup compti amb un espai obert diferenciat. Hi ha escoles que fan un ús rotatori amb torns diaris de les diferents zones de l'espai obert. Aquesta rotació és fàcil de gestionar atès que segons diuen els sanitaris en els materials naturals no hi pot sobreviure el virus.

Tanmateix sigui d'una manera o d'altre cal assegurar-se dotar de riquesa de propostes pel moviment conscient i propositius d'altres dimensions exploratòries inclòs el joc simbòlic o de representació .

2) La sala d'usos múltiples i altres espais d'ús comú de l'interior.

Lògicament amb un planteig de grups bombolles no és possible fer ús d'aquests espais sense que hagin estat prèviament desinfectats i amb els recursos que tenen les escoles és difícil que es pugui fer la neteja a mig matí.

Un bon recurs és que cada espai sigui utilitzat per un sol grup al dia i així la neteja dels espais comuns coincideix amb la neteja general de l'escola. Aquest espai pot estar dotat de material per tots els grups.

3.C. L'organització del dinar.

El servei de menjador és molt necessari per als infants de famílies més vulnerables perquè a vegades és l'única manera de garantir-los un àpat equilibrat cada dia. També és necessari per motius de conciliació per aquelles famílies que no tenen xarxa familiar disponible.

En general els sanitaris aconsellen que per evitar factors de risc els infants no acudeixin a un menjador comú i que transitin el menys possible per espais “bruts”. Per açò com primera opció es sol pensar en què els infants dinin en el seu espai de grup. Tanmateix, hora de prendre decisions a cada escola convé analitzar el nombre d'infants que queden a dinar les edats, l'estabilitat dels infants al menjador i els espais del centre.

A vegades, quan el nombre i edat ho permet, la millor opció és agrupar els infants de menjador en un grup estable.

A vegades el millor és que dinin en el seu espai grup encara que altres infants no hi dinin depenent del nombre d'un i altres i de les edats.

A vegades el millor és ubicar tots els àpats a l'espai obert.

Tot sempre depenent del nombre, dels espais del centre i dels recursos humans disponibles

3.D Materials

A tots els protocols sanitaris queda clar que no és bo que hi hagi abundància de materials a l'abast dels nens. De fet també des de l'àmbit educatiu fa temps s'alcen veus alertant de l'excés com a risc educatiu. En el temps que porten funcionant de nou moltes mestres comenten que al costat de l'austeritat de materials a l'abast de les criatures ha aparegut una major concentració i continuïtat en els seus jocs.

També tenim clar que no hi ha per què reduir en excés els materials que s'utilitzin al llarg del dia. Sí que cal tenir un cert control sobre ells per a anar retirant els materials "bruts" i substituir-los per altres desinfectats, però tot en una dinàmica normal basada en la presència conscient de la tutora.

És útil conèixer la supervivència de la COVID-19 en algunes superfícies: Paper i cel·lulosa: 3 hores; cartó 1 dia; fusta 1 o 2 dies; cristall 1 o 2 dies; plàstic i acer inoxidable més de quatre dies. Així resulta que es poden utilitzar les construccions de fusta i n'hi ha prou amb deixar-les en quarantena fins al tercer dia. El mateix amb altres materials naturals com a pinyes, escorces... No obstant això els de plàstic o els metàl·lics necessàriament han de desinfectar-se.

També cal reduir el mobiliari de les aules a només el necessari per a facilitar la desinfecció. També fa temps que moltes veus alerten de la sobre ocupació espacial amb mobiliari que no fan sinó limitar la llibertat de moviments.

Així doncs al marge dels plàstics i els de metall que necessiten desinfectar-se després del seu ús (tampoc passa res per deixar-los 1 hora en una dissolució amb desinfectant) i els peluixos que estan desaconsellats per a l'ús en grups, tots els altres materials, especialment els naturals, són una bona opció perquè basta deixar-los dos dies en quarantena i així es facilita la vida normalitzada en el grup.

No farem aquí un llistat de tots els materials i els seus possibles usos en contextos educatius perquè són de sobres coneguts, ara cal afegir els criteris sanitaris ens remeten a l'ús preferent de materials naturals.

3.E Activitats

En aquesta situació de pandèmia, després de la quarantena cal promoure sobretot

1) activitats cooperatives com solen ser les construccions, alguns jocs de taula, ajudes mútues en processos d'autonomia, de "responsabilitats" compartides...

2) activitats motores conscients que han de ser facilitades per recurs com a troncs, túnels, bicicletes... llocs d'escalada, d'equilibris...

3) activitats d'atenció voluntària com l'exploració heurística ajustada a cada edat a més de puzles, encaixos, contes, classificacions...

4) activitats amb aigua perquè es considera que, sobretot si té una mica de sabó, no és un vehicle transmissor del virus.

5) escenaris per a relats: troncs petits, rampes, simulació de coves... per a simular espais naturals o granges en els quals jugar amb tota mena d'animals, espais que simulin carreteres, poblacions ... Escenaris en els quals sigui fàcil simular una escola, ...

6) activitat simbòlica: disfresses, jocs de representació amb animals... sabem que els uns i els altres després del seu ús seran desinfectats (potser convé platejar-les una vegada o dues per setmana amb aire d'excepcionalitat)

A més és necessari

7) La competència per a percebre i reconstruir el propi relat És imprescindible la capacitat de recuperar els esdeveniments passats, de donar sentit al present i de poder dir del futur. Els nens i nenes i els adults som capaços de ser protagonistes de la nostra vida en la mesura en què ens relatem. Quan el nen troba ajuda per a aprendre a evocar o per a anunciar, aprèn a persistir conscientment en el temps. Donades les ruptures imprevistes de la vida col·lectiva i individual creiem molt útil afavorir situacions en les quals es facilita a les nenes i nens l'accés al relat com a competència: a) conversar amb les criatures a partir del que s'ha viscut, es viu o es planifica; b) Facilitant l'accés al nen a eines i recursos per a la memòria i la planificació: la llibreta que va i ve entre escola i

15

família; àlbums de fotos, tant de cada criatura com del grup, que es van actualitzant i que faciliten l'evocació...

8) Activitats relacionades amb la música: recórrer amb freqüència elles, diverses vegades al dia, cantar, ballar, acompanyar ... Per la qual cosa aporten espais de trobada de grup, de facilitadora de l'empatia i d'expressió emocional

El respecte a cadascun, l'activitat lliure, l'espontaneïtat i l'ús de la comunicació verbal són transversals totes elles presidides i gestionades pel llenguatge parlat.

3. F Espais

Com s'ha remarcat en paràgrafs anteriors, la conveniència de "buidar" de mobiliari prescindible els espais de l'aula per a reduir les superfícies a netejar i sobretot per a fer una llar més àmplia als qui l'habiten.

No obstant això convé no descuidar l'estètica aèria del centre. Amb pandèmia o sense pandèmia l'espai de l'escola ha de continuar convidant a sentir-se com en una llar.

4. L'escola com comunitat. Intersubjectivitat i socialització.

4.A. La comunitat de famílies

La família és el primer i fonamental entorn de protecció i educatiu dels infants. Pot canviar la composició, el model, l'estructura, la cultura de referència... però sempre es manté el paper decisiu de la família a l'hora de protegir i educar els infants.

La comunitat científica comparteix l'evidència que són decisius els primers anys en la descoberta i construcció dels llenguatges, dels codis de relació intersubjectiva, del desenvolupament de les capacitats expressives de les emocions i la comprensió de les dels altres... Tot plegat requereix un entorn de vincle segur i de relacions variades i espontànies.

Tanmateix la criança dels infants exigeix moltes referències i coneixements que els pares i les mares no solen tenir. Els sabers de la criança són uns coneixements comunitaris perquè és impossible preveure moltes circumstàncies que exigeixen respostes oportunes i perquè és sobretot un saber procedimental que té a veure amb criteris però sobretot en saber els com.

Tal com es diu en el *"Document Marc: L'educació dels infants 0-3 i la necessària*

equitat" (pàg.123): "Les famílies no poden estar soles. No estan soles en temes de salut, tampoc poden estar-ho en temes educatius, tinguin o no els seus fills escolaritzats. Les famílies necessiten nous espais per socialitzar la criança i per sostenir-la en un sentiment de pertinença a una comunitat i de vincle social. La paternitat i maternitat exigeixen grups estables de pertinença, necessiten espais socials de proximitat on identificar necessitats i inquietuds, on compartir sabers."

Els models de família, els models productius i els models de criança han acabat convergint en identificar les escoles com entorns professionals que són de referència per la resposta a les necessitats educatives a la primera infància en el seu territori no només pel que s'esdevé en el centre sinó pel diàleg i col·laboració permanent que s'esdevé en el seu entorn: entre les famílies i entre les famílies i les tutores.

L'escola ha de vetllar per fer eficaç, acollidor i col·laboratiu aquests diàlegs múltiples.

4.A.1. La comunitat de famílies en fase de confinament i per tant de no presencialitat.

Les xarxes de relacions i col·laboració entre les famílies i amb l'escola són tan essencials que no poden desaparèixer en moments de confinament justament perquè llavors són encara més necessaris.

Els infants d'aquestes edats que viuen principalment l'aquí i l'ara tampoc no poden sentir com desapareguts els seus companys ni la seva mestra. L'experiència recent ens ha fet evident com molts infants han entrat en emocions de pèrdua per la manca de relacions amb la seva mestra i els seus companys que, s'ha posat en evidència, són autèntics referents de vincle.

Per això convé preveure:

a) Propostes personalitzades: l'acompanyament a partir de propostes personalitzades per a cada família com per exemple:

1) L'acompanyament emocional als infants, famílies i cada tutora mantenint el vincle perquè, més enllà de la distància física, es sentin unides, a prop les unes de les altres i garantir la cura i protecció de les persones de la comunitat educativa que ho estiguin passant malament sigui quin sigui el motiu.

Tota la nostra tasca ha d'assegurar el contacte real, proper i afectuós encara que sigui virtual. Per tant, les videoconferències amb els infants i famílies, el grup de

whatsapp amb les famílies i l'acompanyament diari per altres vies (mail, drive, blog...) en tot moment, han de formar part de la nostra rutina diària.

2) Mantenir el vincle amb els infants, famílies i l'equip educatiu de l'escola durant períodes de no presencialitat, l'escoleta no pot desaparèixer de la vida de l'infant. I que en cap cas pot desaparèixer de la vida de la família.

3) La tutora ha de mantenir la presencialitat, encara que sigui de manera virtual, per tal de conservar aquest vincle tan important per als infants i mantenir la porta oberta per a un nou retrobament.

4) L'escola ha de continuar atenta a les necessitats de les famílies. Fent l'acompanyament necessari, sobretot en moments més complexos i de solituds socials. Com a servei educatiu, ha de mantenir activa i present la seva funció educativa i social.

5) Per dur a terme aquesta tasca, l'escoleta es nodreix de tota la xarxa educativa que conforma l'equip educatiu del centre. Aquest equip, que són tutores, educadores de suport juntament amb les professionals de l'EAP, convé que es tenguí prevista com distribuir l'atenció a totes i cadascuna de les famílies.

6) Convé a cada territori tenguí organitzada una xarxa d'estaló en coordinació amb la resta de serveis d'atenció a les persones (Serveis Socials, Serveis de Salut, diferents ONGs com Càritas...) que siguin necessaris per garantir l'equitat i el benestar de totes les famílies.

7) Eines més utilitzades: videoconferències amb infants i famílies, el grup de whatsapp amb les famílies i l'acompanyament diari per altres vies (telefonades, mail, drive, blog,...) formant part de la nostra rutina.

b) Propostes de trobada comunitària per grups: espais virtuals de trobada i suport entre les famílies

Es tracta de crear espais virtuals de trobada entre les famílies, també d'acompanyament suport a les famílies. Com ara:

1) crear un grup amb totes les famílies obertes a participar (contemplant i cercant respostes a les famílies a qui els aspectes econòmics els siguin un obstacle)

2) convocar trobades que poden tenir un caràcter espontani de relació entre elles. Els ajuda que hi hagi una temàtica per comentar o bé alguna activitat proposada per tal que siguin també espais d'intercanvi de recursos i d'informacions:

- cada setmana una família exposa una activitat que li agrada molt al seu infant: un conte, una dansa, un plat preferit, una jogueta...

- celebració conjunta d'aniversaris i sants...
- cada setmana dos o tres infants mostren objectes o ninos preferits,...

3) també tenen sentit fer trobades amb un participant extern per tractar temàtiques que els pugui interessar sigui en format de xerrada o sigui en format de taller.

4) als infants i a les famílies els enforteix sentir a la tutora explicar els contes o cantar les cançons conegudes del grup o danses... Inclús incorporant de noves convidant a les famílies a aprendre-les.

- contes explicats amb la diversitat de recursos habituals a l'escoleta (amb titelles, acompanyats de imatges...)

4. A.2. En relació amb les famílies en dificultats.

A) Les famílies més vulnerables

S'han afegit famílies amb vulnerabilitat sobrevinguda a les famílies que el centre ja en tenia coneixement. L'atenció a totes aquestes famílies requereix una cura especial atès que estan sotmeses a la pressió per carència que fa sovint que a l'esforç per a criança s'hagi de compaginar amb la cerca de la supervivència i qualsevol petit desequilibri, per exemple l'avaria d'una nevera o el trencament d'unes ulleres, fa que es desencadenin una cadena de dificultats que posa en serioses dificultats la serenitat familiar. A més del que suposa no tenir accés al què ells i el seu entorn social consideren necessari.

L'acollida i acompanyament d'aquestes famílies requereix habitualment més dedicació i sobretot una presència ben ajustada i molt respectuosa.

Per això és convenient:

1) que en cada cas s'acordi amb l'EAP i els serveis socials municipals quina és l'anàlisi de la seva situació i qui convé que sigui l'interlocutor principal així com poden col·laborar la resta de professionals que tenen relació amb la família i/o l'infant.

2) que les propostes parteixin de les necessitats sentides per la família, partint del llistat de necessitats assenyalades per aquesta i prioritzant entre elles amb la família, siguin respectuoses amb la seva quotidianitat i valors perquè qualsevol proposta o ajut tindrà incidència en la seva familiar i no té cap sentit que l'ajut sigui una interrupció no volguda a la vida familiar a no ser hi hagi maltractaments.

Atès que l'exclusió social és un dels factors que més tenen a veure amb l'aparició de necessitats educatives específiques és convenient que aquestes no facin invisibles les necessitats i dificultats del pare ni de la mare.

3) En general, solen resultar molt profitoses les converses directes via telefònica perquè faciliten l'empatia, l'escolta i la intimitat.

4) Les tutores o professionals d'EAP assenyalen com convenient el contacte setmanal en cas de confinament així com cuidar l'acollida diària en el temps d'escolarització normalitzada.

5) Per més que l'entorn familiar hi hagi moltes carències, cal sempre partir del reconeixement de les competències dels membres de la família i basar-se en aquestes.

6) Convé que l'escola conegui els recursos de coneixements i de materials informàtics i telemàtics d'aquestes famílies i faci les previsions oportunes per poder mantenir la connexió amb elles.

B) Les famílies amb problemàtiques singulars

Hi ha famílies que travessen situacions singulars que poden comportar dificultats significatives: famílies monoparentals, famílies que un dels dos progenitors té alguna malaltia mental, famílies separades, famílies amb algun membre (adult o infant) amb discapacitats significatives, presència de maltractaments...

Aquestes famílies poden trobar-se en situacions especialment difícils en situació de confinament.

Aquestes famílies necessiten tant en situació de normalitat escolar com en situació de confinament una acollida inicial i continuada que contempli l'acompanyament. Aquest acompanyament s'ha de reflexionar i a l'equip educatiu i amb el suport de l'EAP.

4. B. La comunitat d'infants: Intersubjectivitat i socialització.

La qualitat de les interaccions entre els infants és un pilar essencial del marc educatiu que ofereix l'escoleta.

La intensitat de les relacions i la riquesa de les oportunitats relacionals és, potser, la singularitat més significativa que ofereix l'escoleta. Com a conseqüència del

confinament hem descobert unes reaccions sorprenents dels infants en els retrobaments ocasionals o en el retorn a l'escola que evidencien la força dels sentiments que ja està en joc en aquestes edats.

Hi ha infants que, com passa amb el llenguatge parlat, "arriben" des de la família amb una estructura de codis de gestació relacionals: que han iniciat ja el desenvolupament de conductes cooperatives, que tenen ja algunes estratègies ben eficaces per l'exploració compartida tant a nivell motriu com heurístic i cognitiu, que estan empoderats en les interaccions entre iguals.

N'hi ha que "entren" a l'escoleta sense que els altres infants els provoquin gens d'interès rellevant.

Per uns i altres el sentiment de seguretat afectiva i la fluïdesa del seu desenvolupament tindrà molt a veure amb la qualitat de les relacions entre iguals que es promogui a l'escoleta que és l'entorn educatiu més significatiu en aquesta dimensió i per tant dependrà de la cura que la tutora en tregui de l'ambient en el qual tenen lloc i de l'acompanyament que cada infant trobi en aquest procés.

Com passa amb el llenguatge parlat, amb el desenvolupament motriu, amb l'expressivitat emocional, amb les conquestes cognitives... les possibles exploracions per part de cada infant i pel grup en el seu conjunt vénen mediatitzades per l'ambient (actituds, materials, espais, oportunitats...) que es creïn en el grup. També estan condicionades per l'acompanyament que cada infant hi trobi en els conflictes o en les seves exploracions, en els moments de desorientació...

Aquest curs haurem de tenir posada l'atenció en les relacions, en el tipus d'oportunitats relacionals a facilitar. Aquesta mirada atenta no ha de contemplar només les precaucions sanitàries sinó que cal aprofitar per tenir una mirada atenta a què els afavoreix la creativitat en les interaccions, com acompanyar l'adquisició de competències.

Convé que observem les nostres respostes davant les seves errades.

Quan un infant s'erra motriument i cau, el renyam? L'advertim que això no es fa? El que solem fer com acompanyament a les errades motrius és animar-lo, minimitzar l'errada i acompanyar-lo fins que torna a agafar coratge. Si és un infant que motriument equivoca amb freqüència miram d'estar-hi a prop, de constituir una "xarxa imaginària" de seguretat... per tal que ho segueixi intentant i de minimitzar les conseqüències de les seves errades.

I en les errades en el llenguatge parlat? Què fem?

I què fem quan un infant comet “errades” en les interaccions? El penalitzam o l'acompanyam per reduir el risc d'errades greus sense que deixi d'explorar les interaccions.

Unes i altres són errades per inexpertesa, pel desconeixement, per la manca de recursos... Tots són àmbits de desenvolupament que requereixen exploració i modelatge.

També, per exemple, hi pot haver circumstàncies en les quals convengui que no estiguin massa junts. Que tinguin materials semblants o no i que l'observació entre ells els sigui fàcil perquè estan cara a cara... acabaran provocant unes o altres dinàmiques relacionals.

5. LA PRESENCIA DE LA MESTRA

La mestra és qui cristal·litza objectius, model pedagògic, ambient i afectes... gestionant un ambient, una organització, un acompanyament al grup i a cada un dels infants i de les famílies.

La situació de pandèmia ha creat en alguns centres alguns dubtes. “I ara, si no convé tocar als infants, com ho feim?” perquè el gest més conscient d'acompanyament i consol sol ser el contacte, la carícia, l'abraçada.

Ara, les circumstàncies ens conviden a observar i prendre consciència de la importància de la veu de la mestra com eina de modulació i configuració del clima afectiu. És tal la seva potència que qualsevol abraçada queda malmesa, si no es fa presidida per una veu que amoreix el gest.

La veu és l'instrument que més pot modular l'expressió emocional. La veu pot calmar, pot abraçar i acaronar, no a un infant sinó a cinc. El to de veu que imposa límits atemoreix a tot el grup, en canvi és ben efectiva l'aproximació pausada de la mestra al lloc on es produeix la transgressió que la mestra creu necessari aturar, i a més ho aconsegueix perquè encalma sense crear cap tensió.

Ara les circumstàncies de pandèmia poden significar una invitació a enfortir les competències necessàries de la mestra per ser capaç de tenir una presència ben conscient enmig del grup. Es tracta d'envigorir els recursos d'ubicació, d'actituds corporals, de recursos d'atenció i comprensió del que s'esdevé al voltant... per tal que la presència siguin plena i conscient. Potser convé que sigui un aspecte en el qual centrar la formació.

Cal prendre mesures organitzatives que ajudin a les tutores a poder incorporar-se al grup prou relaxades, deixant fora de classe altres neguits o referents d'atenció.

Potser facilitar un moment de meditació o de concentració entre l'arribada a l'escola i la incorporació al grup?

Els smartphones i altres pantalles són enemics declarats de la disponibilitat i de la presència plena. La normativa escolar deixa clar que només es poden tenir a mà si la programació ho contempla.

PENDENT DE CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA